

Asia: VN/1227/2024

Hallituksen esitys jatkuvan oppimisen digitaalista palvelukokonaisuutta koskevaksi lainsäädännöksi

Osaamistiedot

Onko ehdotettu laki valtakunnallisesta jatkuvan oppimisen osaamistietovarannosta selkeä? Jos ei, mikä siinä on epäselvää?

Lakiesitys on pääasiassa selkeä, mutta yhdessä muiden oppimis- ja osaamistietoja keräävien palveluiden kanssa kokonaisuus voi muodostua kansalaisten silmissä monimutkaiseksi ja vaikeasti hahmotettavaksi kokonaisuudeksi.

Osaamisprofiilin sisältöä ja tarkoitusta käsittelevän 2 § 3 momentissa todetaan, että henkilö voi siirtää osaamisprofiiliinsa tietoja valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetussa laissa (884/2017) tarkoitetuista rekistereistä ja tietovarannoista. Arene pitää tärkeänä, että osaamisprofiiliin kerättyä tietoa voidaan hyödyntää esimerkiksi korkeakoulujen Digivisio 2030 -hankkeen yhteydessä kehitettävissä palveluissa, kuten Opin.fi-alustalla. Tämä kuitenkin edellyttää, että osaamispolusta luodaan avoimet rajapinnat, joiden avulla tietojen siirtäminen eri palveluiden ja tietovarantojen välillä on mahdollista ilman käsityötä.

Jatkuvan oppimisen osaamistietovaranto on semanttisesti selkeä, mutta opetus- ja kulttuuriministeriön OKSA-sanastossa olisi hyvä määritellä termi "jatkuva oppiminen" nykyistä selkeämmin.

Onko teillä huomioita osaamistietojen hyödyntämismahdollisuuksista ja reunaehdoista pykälissä 7 ja 8?

Lakiesityksen 7 § 2 momentissa käsitellään anonymisoimattomien tietoaaineistojen luovuttamista ja suostumuksen antamista tietojen luovuttamiseksi. Arene korostaa, että pykälän perusteluissa ei ole kuvattu tarpeeksi selkeästi, millaiseen tarkoitukseen anonymisoimatonta dataa on tarkoitus käyttää. Esitetty pykälämuotoilu avaa anonymisoimattoman datan erityisesti ohjausta ja suunnittelua koskien laajalle joukolle käyttäjiä.

Lisäksi 7 § todetaan, että ”salassapitosäännösten estämättä voidaan tällöin luovuttaa vain välttämättömät tiedot”. Arene katsoo, että välttämättömiä tietoja tulisia lakiesityksessä tarkentaa, sillä nyt määrittely niiden osalta on liian laavaa ja voi johtaa henkilötietojen väärinkäyttöön.

Toisaalta lakiesityksen 7 § mainittuja anonymisoituja osaamistietoja tulee voida hyödyntää myös koulutustarjonnan ja työtehtävien suosittelussa oppijoille. Suosittelun lisäksi pykälässä voisi käyttää termiä kohtauttaa, joka kuvaisi laaja-alaisemmin koulutuksen järjestäjien ja työnantajien sekä oppijoiden tuomista yhteen.

Muita huomioita ehdotetusta osaamistietovarantoa koskevasta sääntelystä?

Lakiesityksen 2 § ei mainita, että oppija voisi siirtää osaamisprofiiliinsa tietoja kaupallisten toimijoiden palveluista kuten LinkedInistä. Oppijalle olisi hyödyllistä voida siirtää osaamisprofiiliinsa tietoja myös kaupallisten toimijoiden osaamisprofiileista. Lisäksi yksilön tulee voida siirtää tietoja oman osaamisprofiiliinsa ja mahdollisen kehittyvän tutkijaprofiilin välillä (tiedejatutkimus.fi).

Koulutustarjonnan tiedot

Onko opinto- ja tutkintorekisterilakiin ehdotettu luku jatkuvan oppimisen koulutustarjonnan tietovarannosta selkeä? Jos ei, mikä siinä on epäselvää?

Jatkuvan oppimisen koulutustarjonnan tietovarantoa koskeva luku on kokonaisuudessaan rakenteeltaan selkeä.

Onko palveluun sisällytettävä, pykälien 22 b ja 22 c mukainen koulutustarjonta tarkoituksenmukainen?

Lakiesityksen 22 b § ammattikorkeakouluja koskevassa kohdassa on määritelty tallennettavaksi tietovarantoon ”ammattikorkeakoululaissa tarkoitetun tutkintokoulutuksen, tutkintojen osien, ammatillisen opettajankoulutuksen ja korkeakouluopintoihin valmentavan koulutuksen tarjonta” Arene kiinnittää huomiota määrittelyn kohtaan koskien tutkintojen osia. Ammattikorkeakoululaki ei tunnista erillisiä tutkintojen osia ja siten jää epäselväksi, mitä kaikkea koulutustarjontaa ammattikorkeakoulun tulisi lain mukaan tietovarantoon tallentaa.

Tutkintojen osilla on mahdollista tarkoittaa esimerkiksi avoimessa ammattikorkeakoulutuksessa olevaa tarjontaa sekä täydennyskoulutuksena myytäviä tutkintojen osia sisältävää koulutusta. Lakiesityksen 22 c § 1 momentin kohdassa 1 todetaan, että ammattikorkeakoulu voi vapaaehtoisesti tallentaa tietovarantoon tietoja erikoistumiskoulutuksen ja muun täydennyskoulutuksen kuin tutkintojen osien tarjonnasta. Kirjaus viittaa siis siihen, että pakollisina tallennettavina tietoina tutkintojen osia koskevana kokonaisuuksina tarkoitettaisiin juuri avoimena korkeakouluopetuksen tarjottavaa koulutusta sekä tutkintokoulutuksen osina tarjottavaa täydennyskoulutustarjontaa.

Arene huomauttaa, että ammattikorkeakouluja velvoittavaan lainsäädäntöön ei ole perusteltua ottaa mukaan sellaisia käsitteitä, jotka eivät johdu suoraan ammattikorkeakoululain määritelmistä erilaiselle koulutustarjonnalle. Jotta pykälä olisi selkeä, tulisi siinä viitata suoraan ammattikorkeakoululain 10 § 1 momentin mukaisiin kokonaisuuksiin.

Arenen näkemys on, että lakiesityksen 22 b § 1 momentin 5 kohdan tulisi olla muodossa ”ammattikorkeakoululaissa tarkoitetun tutkintokoulutuksen, ammatillisen opettajankoulutuksen ja korkeakouluopintoihin valmentavan koulutuksen tarjonta;” ja lakiesityksen 22 c § 1 momentin 1 kohta muodossa ”ammattikorkeakoululaissa tai yliopistolaissa tarkoitetun avoimen korkeakouluopetuksen, erikoistumiskoulutuksen ja täydennyskoulutuksen tarjonnasta;”. Avoimen korkeakoulutuksen tarjonnan tuominen Osaamispolun tarjontaa voi olla varsin suuri tehtävä ja siksi sitä ei tulisi ainakaan alkuvaiheessa edellyttää korkeakouluilta. Täydennyskoulutuksen osalta ei ole mielekästä jakaa koulutuksia kahteen eri lokeroon, sillä korkeakoulujen omassa tarjonnassa täydennyskoulutus on yksi kokonaisuus, riippumatta siitä, rakentuuko se tutkintojen osista vai muusta koulutustarjonnasta.

Muita huomioita ehdotetusta koulutustarjonnan tietovarantoa koskevasta sääntelystä?

Arene pitää tärkeänä, että koulutustarjonnan tiedonsiirrot ja yhteistyö on huomioitu korkeakoulujen Digivisio 2030 tuottamien palveluiden välillä. Tiedonhallintalaki edellyttää julkisten tietojärjestelmien yhteentoimivuutta ja tietojen jakamista. Osaamispolun (JOD) ja Opin.fi (Digivisio) kaltaisten digitaalisten ekosysteemien toteuttaminen ei ole mahdollista ilman tietovarantojen jakamista ekosysteemissä toimivien organisaatioiden välillä. Siksi on esisijaisen tärkeää, että rajapintojen kehittäminen tietovarantojen välillä etenee samassa tahdissa lainsäädännön kanssa.

Muita huomioita

Muita huomioita hallituksen esityksen luonnoksesta:

Ammattikorkeakoulut esittävät huolensa siitä, että mahdollinen hallinnollinen työ lisääntyy, mikäli korkeakoulut veloitetaan viemään merkittävässä määrin uutta tietoa koulutustarjonnasta Osaamispolun tietovarantoon. Työmäärä lisääntyy varsinkin silloin, jos tietoa ei pystytä siirtämään tietovarantoon suoraan Osaamispolun tietovarannon ja korkeakoulujen opintotietojärjestelmien tai tulevan Digivision tuottaman tietovarannon välisten rajapintojen kautta. Korkeakoulujen kannalta on kestävätilanne, jos esimerkiksi tietoja yksittäisten opintojaksojen tarjonnasta tulee jatkossa viedä useampaan kansalliseen tietovarantoon. Pääallekkäisten tietovarantojen riskinä on myös aina inhimillisten virheiden mahdollisuudet, varsinkin silloin kun päivityksiä tietoihin joudutaan tekemään käsityönä.

Jatkuvan oppimisen palvelukokonaisuus koostuu kolmesta tietokokonaisuudesta, jotka ovat 1) osaamistietovaranto 2) koulutustarjontatietovaranto ja 3) työmarkkinatietovaranto. Hallituksen esityksessä ei esitetä työmarkkinatiedon keräämistä osaksi jatkuvan oppimisen palvelukokonaisuutta. Se olisi kuitenkin tärkeä tai välttämätön tietovaranto jatkuvan oppimisen palveluiden toteuttamisessa ja kehittämisessä.

Arene haluaa nostaa esiin myös lainsäädännön aikataulun. Esityksen mukaan laki tulisi voimaan 1.7.2025. Lakimuutoksen saattavat edellyttää ammattikorkeakouluilta järjestelmäkehittämistä, sillä lainsäädäntö edellyttäisi erityisesti koulutustarjontaa koskevien tietojen osalta uudenlaista tiedonsiirtoa korkeakoulujen omista järjestelmistä ja Digivision tietovarannoista Osaamispolun tietovarantoihin. Lakiesitykseen tuleekin tehdä riittävän pitkät siirtymäsäännökset, jotta

korkeakoulut ehtivät tekemään riittävät muutokset järjestelmäkehityksen ja tarjonnan muotoilun osalta ennen kuin laissa varantoon pakolliseksi määritellyn koulutustarjonnan tuomista varantoon koskevat kirjaukset astuvat voimaan.

Ylönen Nina
Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry